

HÍREK

NEWS

RONCSOLÁSMENTES ANYAGVIZSGÁLAT MÁGNESES MÓDSZEREKKEL: VILÁGMÉRETŰ KEZDEMÉNYEZÉS A MÉRÉS-TECHNIKA FEJLESZTÉSÉRE ÉS GYAKORLATI ALKALMAZÁSÁRA

VÉRTESY GÁBOR

A világ vezető kutatói és fejlesztői, akik a mágneses mérés-technika roncsolásmentes anyagvizsgálat terén történő alkalmazását tekintik szívügyüknek, 2005-ben összefogtak, és megalapították a „Universal Network for Magnetic Nondestructive Evaluation (UNMDE)” névre keresztelt informális szervezetet [1,2]. Az alábbiakban röviden bemutatom ezt az együttműködést, a főbb célokat, szervezeti felépítést, az eddig elért eredményeket, a jövőre vonatkozó terveket. Ennek a cikknek az aktualitást, hogy az UNMDE elnökének, 3 éves időtartamra, nemrég engem választottak, így a szervezet irányítása Magyarországra került.

AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS CÉLJA

A mágneses mérések alkalmasak arra, hogy általuk a ferromágneses anyagok szerkezetében bekövetkező változások nyomon követhetők legyenek, mert a mágnesezési folyamatok szorosan összefüggnek az anyag mikroszerkezetével. Ez a tény egyúttal a mágneses méréseket a roncsolásmentes vizsgálatok egyik fontos szereplőjévé teszi, mert a mérések többsége roncsolásmentes módon végezhető és segítségével kimutathatók az anyagszerkezetben bekövetkező szerkezeti változások, kifáradási folyamatok. A ferromágneses anyagokban kialakuló nem mágneses jellegű szerkezeti változások már régóta sikeresen detektálhatók bizonyos mágneses mérésekkel, azonban ezen technikák elterjedése és a jelenlegi fejlett technikájú vizsgálatokban történő üzemszerű alkalmazása még sok kívánnivalót hagy maga után. Nem beszélve arról, hogy az utóbbi évtizedben a mágneses mérés-technika – kombinálva a számítástechnika által nyújtott lehetőségekkel – ugrásszerűen fejlődött. Ezen okok miatt jött létre ez a szervezet, hogy egyesítse a számos országban, különböző részterületeken dolgozó tudósok és mérnökök erőfeszítéseit. Az UNMDE fő célja, hogy a kutatási erőket és kapacitásokat fókuszálja erre a fontos területre, javítsa az információ csere hatékonyságát, bizonyítsa a mágneses mérés-technika előnyeit és versenyképességét, elősegítse új módszerek kifejlesztését, vizsgálja az anyagokban bekövetkező

mikroszerkezeti változások és mágneses jellemzők kapcsolatát mind elméleti módszerekkel, mind a korszerű anyagvizsgálati módszerek segítségével, új alkalmazási lehetőségeket találjon, erősítse az ipari kapcsolatokat, workshop-okat szervezen ezen célok előmozdítására, kezdeményezzen pályázatokat. Vagyis segítse elő a korszerű mágneses mérés-technika gyakorlati alkalmazását, amely mind anyagi, mind pedig baleset és életvédelmi szempontból lehet fontos. A fő kutatási irányok a következők: i) kimutatni és kvantitatívvá tenni a mikroszerkezet és a mágneses jellemzők kapcsolatát, ii) *in-situ* vizsgálati technikákat fejleszteni az ipari szerkezetek kvantitatív roncsolásmentes vizsgálatára, iii) acél szerkezetek degradációjának roncsolásmentes vizsgálata. Annak megállapítása, hogy hogyan és mikor alakulnak ki a mikroszerkezeti elváltozások, repedések az egyik fő feladat, amely magában foglalja az atomerőművek, hőerőművek, vegyipari üzemek, közlekedési eszközök, hidak és csővezetékek kritikus elemeinek vizsgálatát.

AZ ALKALMAZOTT VIZSGÁLATI MÓDSZEREK

Számos, korábban már bizonyított, illetve további fejlesztést igénylő mágneses mérés-technika létezik. Ezek a teljesség igénye nélkül:

- i) a mágneses hiszterézis mérésén alapuló eljárások, beleértve a klasszikus módszereket, valamint a jelenleg fejlesztés alatt álló, a hiszterézis alhurkok mérésén alapuló eljárásokat,
- ii) Barkhausen zaj mérések,
- iii) magnetoakusztikus emisszió mérés,
- iv) a szórt mágneses tér mérésén alapuló módszerek,
- v) a hagyományos örvényáramú mérés-technika kombinálása a mágneses tér mérésével,
- vi) magnetooptikai módszerek,
- vii) klasszikus, alacsony frekvenciájú magnetometria.

RÉSZTVEVŐK, SZERVEZET, AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS FORMÁJA

Az UNMDE keretén belül 19 kutatócsoport működik együtt, a világ 17 országából. A résztvevők

MTA Műszaki Fizikai és Anyagtudományi
Kutatóintézet, 1525 Budapest, Pf. 49.

többsége európai, de Ázsiát is képviseli három ország (Japán, Korea, Kína), és Amerikát szintén három (USA, Brazília, Argentína). A kezdeményezés Japánból indult, Takahasi professzor (Iwate Egyetem) hívta életre a hálózatot, és egészen mostanáig ő volt az UNMDE elnöke. A háromtagú Végrehajtó Bizottságban egy-egy fő képviseli a kontinenseket. Idén szeptemberben új Végrehajtó Bizottság (Martin Sablik, Southwest Research Institute, USA, Deuk-Gun Park, Korea Atomic Energy Research Institute, Vértesy Gábor, MTA MFA) és új elnök (Vértesy Gábor) került megválasztásra.

2005-től kezdődően minden évben tartottunk összejövetelt, ahol minden résztvevő beszámolt az általa elért eredményekről. Alaposan megvitattuk az eredményeket, a további lehetőségeket, esetleges megcélozható pályázati forrásokat.

EDDIGI EREDMÉNYEK ÉS TOVÁBBI TERVEK

Felismertük azt a tényt, hogy számos mágneses mérési módszer létezik, amelyek különféle szempontok szerint jellemzik a mért anyagban bekövetkező változásokat, és amelyek nem feltétlenül ugyanazt az eredményt szolgáltatják. Ezért első alapvető célunk azt tűztük ki, hogy magán a mágneses méréstechnikán belül próbáljunk meg valamilyen módon egységes szemléletet bevezetni. Ebből a célból egy mintasorozat készült, amelyet valamennyi résztvevő kutatócsoport megmért a saját módszerével, és az eredményeket megadott szempontok szerint összehasonlítottuk. Ezáltal lehetővé vált a különféle metodikák közötti kvantitatív összehasonlítás, valamint a roncsolásos módon meghatározott független, a degradációt jellemző paraméterrel való összevetés. A mintasorozat különféle alakú, alacsony széntartalmú

acélból (az atomerőművek nyomástartó tartályának anyagához hasonló összetétel) készített mintákat tartalmazott, amelyeket hengerlésnek, illetve különféle termikus fázisátalakításnak vetettek alá, és a független paraméter a Vickers keménység, illetve az átmeneti hőmérséklet volt. Igen jó egyezést mutattunk ki a roncsolásmentesen mért mágneses, és a roncsolásos módszerrel meghatározott paraméterek között, és az összehasonlító mérések megmutatták, melyek a legígéretesebbnek látszó mágneses mérési módszerek. (Az eredmények részletesebb ismertetése meghaladja ennek a rövid beszámolóknak a kereteit.) Az első sorozat mérésének kiértékelése során tapasztaltak figyelembe vételével jelenleg a második, hasonló sorozat végzi a különböző laborok közötti vándorútját.

A jövőbeli együttműködésre szeretnénk anyagi forrásokat találni. Első lépésként az Európai Unión belül fogunk egy hálózat kiépítésére pályázni, ami lehetővé tenné workshop-ok szervezését, és megkönnyítené az utazásokat. Legfontosabb célunk természetesen a gyakorlati alkalmazás, amelyhez keressük az ipari kapcsolatokat.

HIVATKOZÁSOK:

[1] G. Vértesy, "A new initiative: Universal Network for Magnetic Nondestructive Evaluation", in Electromagnetic Nondestructive Evaluation (X), Eds: S. Takahashi and H. Kikuchi, IOS Press, 2007, pp. 9-11.

[2] <http://www.ndesrc.eng.iwate-u.ac.jp/UniversalNetwork/>

